

Tartu Kõrgem Kunstikool

TOOLAMAA MÕIS

Dokumentatsioon ja konserveerimise plaan

Koostanud: Nele Ambos

Tartu 2012

Table of Contents

1. Toolamaa mõisa peahoone (Tolama in Kirchspiel Rappin, Kreis Werro).....	3
1.1 Mõisa seisukord üldiselt.....	3
1.2 Fotod mõisast juuni 2012.....	4
1.3 Ruumid.....	5
1.3.1 Söögisaal.....	5
1.3.2 Katuse korruse vasak tuba.....	8
1.3.3 Katuse korruse keskmine tuba.....	9
1.3.4 Katuse korruse parem tuba.....	10
1.3.5 Katuse korruse väike tuba.....	11
1.3.6 Vasak tiib- viil.....	12
1.3.7 Köök.....	13
2. Uuringud ja testid.....	14

1. Toolamaa mõisa peahoone (Tolama in Kirchspiel Rappin, Kreis Werro)

Ehitismälestis nr: 23829 ¹

Toolamaa mõis (saksa k Tolama) sai iseseisvaks majandusüksuseks 1810. aastal. Varem oli ta Rápina mõisa karjamõis. Mõis on erinevatel aegadel kuulunud paljudele omanikele; alates 1875. aastast kuni 1919. aasta võõrandamiseni oli ta Ludwig Hammeri omanduses.

Mõisa peahoone on kõrgel kivisoklil asuv mansardkatusega arhailine puitehtis. Hoonet on hinnatud pärinevaks 18. sajandi alguspoolest. On ka arvatud, et vähemalt mõned hooneosad pärinevad 17. sajandist. Peale mõisa iseseisvumist 1810 on hoonet veidi ümber ehitatud. 19. sajandist pärineb ka hulk klassitsistlikke kõrvalhooneid, millest suur osa paikneb peahoone ette suunduva tee ääres.

Ajaloolise jaotuse järgi Võrumaale Rápina kihelkonda kuulunud mõis jääb kaasajal Põlvamaale Rápina valla territooriumile.²

1.1 Mõisa seisukord üldiselt

2004 aasta kirjeldus hoonest:

Hoone soklikorrus on kivist, põhikorrus ja mansardkorrus puidust. Viimistluseks on kasutatud püstlaudist, dekoratiivse osa moodustavad puidust karniisid. Hoonest võib leida arvukaltalgupäraseid uksi, kaks algset treppi, algupärast sisekujundust ja maalinguid. Maalingud on halvas seisus. Hoonet kasutatakse kahe pere eluruumidena, katusekorrus on tühi. 18. sajandi mõisaarhitektuuri näide. Rikas originaaldetailide ja maalingute poolest.

Hoone üldseisukord on halb. Soklikorruse juures on näha vundamenti vajumise jälgi, seintes suured praod. Aastate vältel (eriti 1950- ndad) on olnud katuse läbijookse, mille tõttu on kahjustusi saanud konstruktsioonid ja tagafassaadi puitsein. 1999. toimunud avariitööde käigus tugevdati konstruktsioone, parandati katus ja remonditi amortiseerunud seiniosa. Väljas soklikorruse osas suured fassaadikahjustused. Esifassaadil (pererehvas kasutab majja sissepääsuks hoone tagakülge) asuva veranda konstruktsioonid on vajunud, neid on toetatud puidust tugevedega. Väljas, hoone laudisel on säilinud originaalvärvi tooni (ookerkollane). Hoones asuvad lae- ja seinamaalingud on halvas seisus. Hoone vajab põhjalikku remonti ja restaureerimist.³

2012:

Olukord on ainult kehvemaks läinud. Üldine pilt on sama, mis 2004. aastal. Lisaks veel seda, et hoonel on olnud mõlemal pool suur terrass, mis nüüdseks on täielikult hävinenud. Sarnaseid tüüpe võib leida mitmelt poolt. Eestis nt Lamasmäel ning Soomes Puotila mõis.

Puotila mõis

1 <http://register.muinas.ee/?menuID=monument&action=view&id=23829> 12.07.2012

2 <http://www.mois.ee/voru/toolamaa.shtml> 12.07.2012

3 <http://register.muinas.ee/?menuID=monument&action=view&id=23829> 12.07.2012

1.2 Fotod mõisast juuni 2012

Tagafassaad (Kirre)

Sissekäik mõisa tagafassaadil

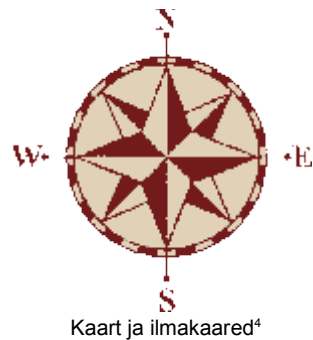
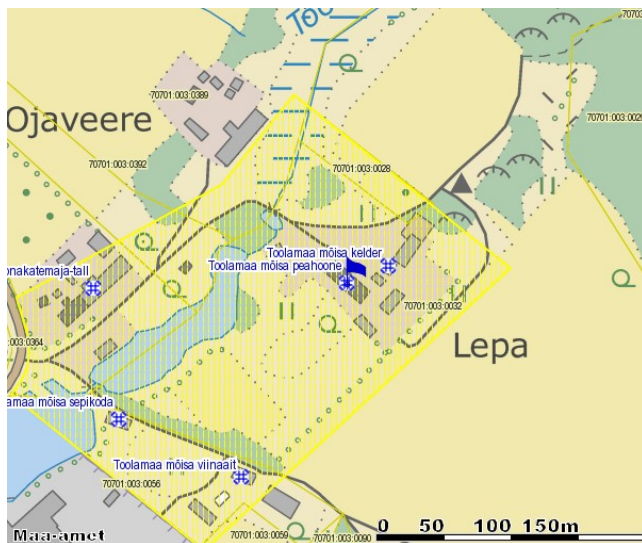
Esifassaad (Edel)

Parem külg (Kagu)

Vasak külg (Loe)

4 <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGIS> 12.07.2012

1.3 Ruumid

Ruumides raske täpseid mõõte öelda, kuna erinevates kohtades mõõdud erinevad. Laed, seinad, põrandad viltu. Erinevus kuni 15 cm. Joonistel märgitud keskmised mõõdud. (Vaata joonist 1 ja 14)

1.3.1 Söögisaal

Kirjeldus: Asub mõisahoonete teisel korrusel vasakus tiivas. Ruumi suurus 7,90x5,86x3,13m. Põrandal laiad laud. Lagi ja seinad kaetud roo ja lubikrohviga. Peal on maalingud. Ruumi läbib lae pealt tala. Loode seinas kaks ust liistudega. Ust ei ole, vaid laudadega kinni löödud. Kirde seinas kaks väikest akent. Vasakul aknal liistud ja aknalaud olemas, paremal mitte. Kagu seinas kaks ust erineva suurusega. Vasak viib koridori ning parem suurem uks viib kööki. Paremal uksele uks ja liistud väljavahetatud.

Seisukord: Seisukord üldiselt on väga kehv, mõnes kohas raske määrata, kuna tuba on paksult asju täis.

Lagi- Maalingu värvikiht on tugev aga rabe. Tükid kukuvad ära. Adhesioon lae ja värvi vahel kadunud. Talast edela poole maaling alles ja võimalik näha, aga suure mustuse kihi all.

Talast kirde poole maaling suure osas alla kukkunud, kas ainult värv või ka koos krohviga.

Seinad- Värvikiht tugevamalt kinni, kui laes, aga siiski kergesti kukkuv. Mustusekiht väga suur. Edela seinas maaling hästi säilinud, mujal suuremas koguses koos krohviga alla kukkunud. Kirde sein on üldse maas ning laudadega parandatud.

Tala- Suured praod krohvi sees, üldiselt hästi säilinud ning maaling tugevalt kinni. Väga paksu mustusekihi all. Loode seina pool löödud talasse laud sisse, mis toestab seda.

Maalingud: Laes ja seintel keerulised klassitsistlikus stiilis maalingud. Alguses seinad värvitud ookruga, siis tehtud värvipesud ning lõpuks tehtud detailid.

Värvid:

Lagi

Sein

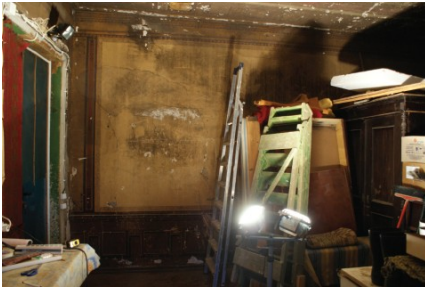
Tala

Oranžikasooker E4.40.60	
Punakaspruun C4.30.30	
Tumepruun D6.20.20	
Pruunikasbeež E0.10.50	
Ooker E8.20.75	
Punane B8.35.45	
Roheline J0.20.50	

Punakaspruun C4.30.30	
Tumepruun D6.20.20	
Ooker E8.20.75	
Pruun värvipesu E4.30.30	
Tumepruun värvipesu C8.20.20	
Hallikaspruun D6.10.40	
Punane B8.35.45	
Tumekollakas E8.20.70	

Oranžikasooker E4.40.60	
Tumepruun D6.20.20	

Joonised: 2-13

Edela sein

Loode sein

Loode sein

Kirde sein

Kirde sein

Kagu sein

Seinamaalingute detailid

Lagi

Lae detail

Lae detailid

Tala

Tala detailid

1.3.2 Katuse korruse vasak tuba

Kirjeldus: Asub mõisahoone vasakus tiivas kolmandal korrusel. Toa suurs 8,40x5,85x2,23 m. Põrandal laiad lauad. Lagi ja seinad puidust üle kaetud roo ja lubjakrohviga. Originaal aknad liistude ja aknalauaga. Liistud kõrgusega 6cm olemas igas seinas, va arvatud korstna esiküljel. Toas on korsten maalingutega. Kaks ukse kohta, ilma usteta. Vasakul uksele puuduvad liistud. Paremal uksele korsten ulatub ava ette.

Seisukord: Rahuldav, maalinguid hästi näha, aga värvil on kadunud liimaine, värv on pulberjas. Seinad mõnedest kohtadest kahjustunud umbes kuni 15%- värv kulunud või krohv ära kukkunud, nii et roo on näha. Põrand väga hästi säilinud. Laest 25% lubikrohv koos rooga ära kukkunud.

Maalingud: Tuba värvitud kahe värviga.

Värvid:

Pruunikaspunane C0.20.40	
Oranžikasbeež E1.14.79	

Joonised: 16

Edela sein

Loode sein

Kirde sein

Kagu sein

1.3.3 Katuse korruse keskmine tuba

Kirjeldus: Asub mõisahoonel kolmandal korrusel. Toa suurus on 8x7,60x2,72 m. Põrandal laiad lauad. Lagi ja seinad puidust üle kaetud roo ja lubjakrohviga. Edela seinas kaks akent liistude ja aknalauaaga. Suur veranda ukse ava. Liistud olemas, ukсед käivad kahele poole lahti. Uksed olemas, aga küljest lahti. Loode seinas ühised ukсед vasaku ruumiga. Kirde seinas kaks ust, liistud ja ukсед olemas. Kagu seinas kaks ukse ava, ukсед puudu. Vasakul uksele puuduvad ka liistud. Ruumis originaalliistud kõrgusega 5cm

Seisukord: Põrandal mõned lauad puudu ning paarist kohast lauad läbi vajunud. Laest suures osas krohv rooga ära kukkunud, puuduvad ka mõned lauad. Maalingud rahuldavas seisukorras. Muster on aimatav. Värvil kadunud liimaine, värv on pulberjas, palju värvi maha kulunud. Kagu ja loode seinas suured kahjustused. Maalingud koos krohviga ära kukkunud.

Maalingud: Seintel olnud kaks erinevat maalingut.

Värvid:

Tumepunane B6.20.30	
Roosa C0.25.45	
Ooker E4.20.80	
Roheline J0.20.50	

Joonised: 16

Edela sein

Loode sein

Loode sein

Kirde sein

Kagu sein

Detail mustrist

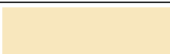

1.3.4 Katuse korruse parem tuba

Kirjeldus: Asub mõisahoonel kolmandal korrusel paremas tiivas. Toa suurus 8,40x5,85x2,63m. Põrandal laiad lauad. Lagi ja seinad kaetud roo ja lubjakrohviga. Loode seinas kaks ühist ust keskmise toaga ning kolmas uks liistude ja ilma ukseta ühine väikese toaga. Kagu seinas suur aken liistude ja aknalauaga. Ruumis liistud kõrgusega 7cm igas seinas. Maalingutega korsten loode seinas.

Seisukord: Laes krohv enam vähem säilinud, väike laik alla kukkunud. Põrandad korras. Maalingutel sama probleem, mis teistes ruumides, liimaine kadunud ning värv pulberjas ning osaliselt ära kulunud. Suuremad kahjustused loode seinas.

Maalingud: Seinad all ääres imiteeritud tahveldisi, üldiselt seinad aadertatud ja ääristatud joontega.

Värvid:

Kollane (peal) F8.40.80	
Kollane (all) G0.15.85	
Pruun(aaderduse jutid) E0.35.55	
Punane C4.30.30	
Tumepruun F6.05.30	
Helepruun E4.20.50	

Joonised: 15

Edela sein

Loode sein

Kagu sein

Kirde sein

Maalingute detailid

Aaderdus

1.3.5 Katuse korruse väike tuba

Kirjeldus: Asub mõisahoone kolmandal korrusel. Toa suurus 4,84x4,70x2,75m. Põrandal laiad lauad. Lagi ja seinad kaetud roo ja lubikrohviga. Edela seinas ühine uks keskmise toaga. Loode seinas olemas uks koos liistudega. Kagu seinas ühine uks parema toaga. Kirde seinas väike aken liistude ja aknalauaga. Ruumis liistud kõrgusega 6 cm välja arvatud korstna taga ja loode seinas. Ruumis maalingutega korsten kagu seinas.

Seisukord: Laes kogu krohv rooga ära kukkunud, puudu ka mõned lauad. Põranda lauad mõnest kohast sisse vajunud. Maalingud aimatavad, täiesti hävinud kagu seinas. Värv pulberjas ja osaliselt maha kulunud.

Maalingud: Mingi hetk on sein vist üle värvitud rohelisega, aga see kõik täiesti maha kulunud.

Värvid:

Tumepunane B7.28.19	
Roosa B6.15.65	
Heleroosa B6.10.70	
Roheline N0.10.50	

Joonised: 15

Edela sein

Loode sein

Loode sein

Kirde sein

Kagu sein

Detail

1.3.6 Vasak tiib- viil

Kirjeldus: Mõisahoonne vasakus tiivas katuse all paikneb viil.
Seisukord: Tala peal maalingud hästi säilinud ning tugevalt kinni. Natukene on adhesioon kulunud puidu ja värvikihi vahel. Näha, et eenduv osa viilus on puudu, kuna on näha korrapäraselt kolmnurka puidukihist. Seintel adhesioon peaaegu täielikult kulunud. Värvikiht väga tükiline ja rabe.
Maalingud: Talal mitmeid erinevaid ornamente. Seinal olnud kaks erinevat maalingu kihti, aga mustreid võimatu kätte saada.

Värvid:

Tumesinine S0.20.20	
Roheline P0.10.30	
Ooker G0.20.70	
Tumeroheline LN.02.27	
Heleroheline L0.05.55	
Lilla W0.05.25	
Roheline K3.06.34	
Hele sinakasroheline L0.05.75	

Joonised: 17-21

Viil

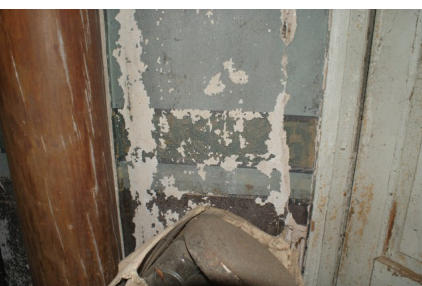
Viilu ülmine osa

Detail viilu mustrist

Detailid viilu mustrist

Detail seinamustrist

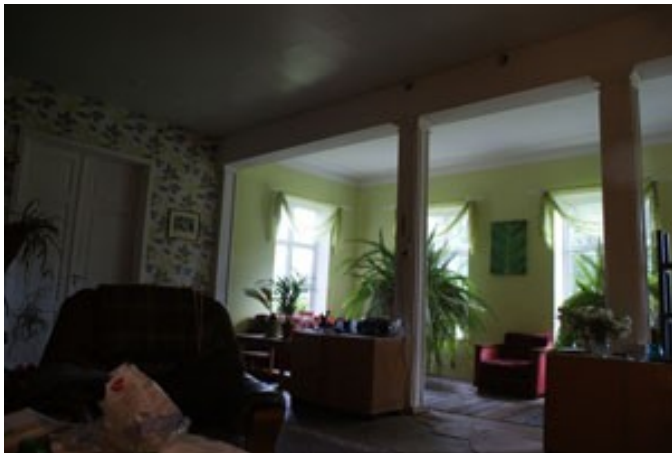

Detailid seinamustrist

1.3.7 Köök

Kirjeldus: Söögitoa kagu seinast viimasest uksest sisse minnes asub köök.

Seisukord: Seisukord on seal maalingutel väga kehv, pudeneb maha kõik koos krohviga. Kuna inimesed elavad seal sees, siis seinad on pandud kipsplaat ning lakke ripplagi. Maalingud on alles, aga peidus. 10 aastat tagasi on tehtud pildid maalingutest ning joonised joonistatud.

Köök nüüd

Mustri joonised

Mustri joonised

2. Uuringud ja testid

Algne programm 2012 juuni:

- 1) Maalingute seisundite hindamine
- 2) Maalingute kontaktkoopia võtmine (kust kannatab)
- 3) Värvianalüüside tegemine
- 4) Võimalike konserveerimisvahendite testimine

Tulemus:

- 1) Eespool lk 4-11
- 2) Kontakte oli kalkaga raske võtta, kuna ruumid olid hämarad ning kalka ei paista nii hästi läbi. Maalingukiht oli ka liiga õrn ja rabe selle jaoks. Selle asemel mõõdeti mustrid ja ornamendid ning seejärel tehti fotode järgi paberile.
- 3) Värvreeldi Sikkens 4041 color concept värviraamatuga ning seejärel pandi värvikoodid kirja.
- 4) Puhastamine: Skalpell oli liiga tugev puhastamiseks, värvikiht liiga rabe selle jaoks. Kõige parem on alguses pintsliga ja vatiga pühkida lahtine tolm ära ning seejärel vati ja piirituslahusega õrnalt tupsutada ja pühkida mustus ära.

Fikseerimine: Süstlaga Primal B60A-ga süstida fiksiivvärvikihi alla, kus ääred püsti maalikihil. Väga rabedates kohtades, kus süstlaga ei ole võimalik ligi pääseda, maaling katta riisipaberiga ja läbi selle pintsliga Paraloid B72 atsetoonis peale kanda.